

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

שנה רביעית: גליון מד | שבת קודש פרשת פינחס | כא תמוז ה'תשפ"ד

עלה אבל

תכלית צער החורבן

ע"פ ספר דרשו'ד' ועוזו - ליקוטים בעניני בין המצרים
מאת הרב יצחק גרעבקר שליט"א

כי כמו שהכ"א יום שמראש השנה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם, כן גם ימי כ"א יום פורעניות מ"ז בתמוז עד ט' באב היה תולדות ליבון עונות, כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר. מהרש"א בכורות (ח, ב).

מי אשר בשם ישראל יכונה אשר חורבן ירושלים נוגע ללבו, מפליא הדבר שאינו מגיע לאבוד עצמו לדעת, שמאגרא רמה נפלנו לבירה כה עמיקתא של גלות ושפלות, וזה נמשך כבר זמן כה רב, אלא שהדבר נאסר עלינו. בעיקר אנו מתנחמים בכך שבודאי ינחמנו בנחמת ציון ויעזרנו בבוא מועד, כמו שפרי מבושל כל צרכו מחזיק מעמד יותר מפרי שנקטף קודם זמנו, עכ"ל. תרגום של מכתב תנחומין שכתב רבי יהונתן אייבשיץ לגיטתו על פטירת בעלה (נדפס בהקדמה ליערות דבש ח"א עמוד פב, מובא בספר וינחם דוד ליקוט אגרות תנחומין וחיזוק מגדולי ישראל מהדורת עלה זית, מכתב ב).

יש גלות השכינה של הפרט... ויש גלות השכינה של הכלל, כשהאומה בכללותה דוחה את הניצוץ הקדוש ע"י חומריות ועם הארצות... והרי הוא קרוב לאבדון רוחני ח"ו. כשהמצב הזה מתפשט באומה, הרי זה מצב של חורבן ח"ו. מי שלא מרגיש בזה ולא מצטער בזה, הרי זה סימן שאצלו כבר הגיע החורבן ח"ו. אך מי שמרגיש את גלות השכינה שבתוך עצמו ומצטער על אי יכלתו להדבק בהש"ת כדבעי ועל חורבן ביהמ"ק שבלב ויגדל צערו עד כדי בכי, הרי זה כבר תיקון לגלות השכינה שבלב, כאמרם ז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, פירוש גם עתה רואה התיקון בפנים לבבו ושמו בו. וזהו ענין של קביעת בכייה לדורות, אף שמשמעותה עונש, אין היא אלא דרך התיקון היחידה. ולא עוד אלא שכל הצרות שה' מביא על עמו, תכליתן לסבב לאדם סיבות נפשיות שיצטער על חורבן ביהמ"ק הרוחני שבלב, והיא היא דרך הגאולה. מכתב מאליהו (ח"ב עמוד 47).

ועל פי זה תתבונן מה ששמעתי שהקשו תלמידי הרב הקדוש מוה"ר דוב בער זצוק"ל לרבים על הא דאמרו רז"ל (יומא נד, ב) שמצאו האויבים ביום ההוא את הכרובים כמער איש וכו', הלא אמרו רז"ל (ב"ב צט, א) שזה לא היה רק בזמן שיראל עושיין רצונו של מקום, ובהיפך ח"ו הכרובים הופכים פניהם זה מזה. והשיב להם הקדוש הנ"ל חייב אדם לפקוד וכו', בשעה שיוצא לדרך וכו' ואתה הבן. [ולעיל שם כתב - והנה נוכל להתבונן בענין אהבה גשמית בעוה"ז כעין אהבת חברים ואיש עם אשתו, בהיותם ביחד לא תוכר כ"כ האהבה, משא"כ כשרוצים להפרד ולהרחיק נדוד לזמן רב, אז יתפעלו הנפשות באהבה יתירה אהבה עזה מגודל הגעגועים, ועל כן חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך... על כן להיות בעוה"ר הפרוד בין הדבקים נעשה בתשעה באב, מקרי בעוה"ר יום יציאה לדרך, נולד מזה הזיווג משיח, הנשמה היותר עליונה וכוללת]. בני יששכר (חודש תמוז מאמר ג' צום החמישי).

ובאמת החורבן וההתרחקות מצד הבורא והסתרת פנים היא גם לטובתנו לפי המצב, כמפורש בקרא (שמות לג, ה) 'רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך'... כי לפי ההנהגה הגלויה מאד א"א שיתקיימו לפי הירידה... וידוע בנושאי הארון

שהיה הארון מכלה בהם, אף שהוא מקור החיים, אך מצד ההתקרבות הגדולה בנושאי הארון [היה] הדקדוק נורא מאד, וכל סטיה אפילו כל שהיא, אין הארון סובלה. ולכן דוקא בהסתר הוא דשייך הקיום העכשווי. ואחרי ההתעוררות הנוראה לקדושה כמו שרואים כהנים בעבודתם, הרי אם הולך בעצת יצרו, הירידה נוראה למאד וממשיך ניצוצות הקדושה לטומאה ח"ו. כי תכלית ראייה זו הוא כמ"ש התוס' (ב"ב כא, א ד"ה כי) לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה. משנת רבי אהרן (חלק ג עמוד נא).

הגרא"א דסלר עם הגר"ש כהנמן זצ"ל

עלה ש"ם

הערות בפרשה

ע"פ ספר פני לבנה, חידושים על כל דף ודף של הש"ס מאת הר"ג יהושע קאליש שליט"א

ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא (כה, יד).

נהפך זמרי והרגו לפינחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא (סנהדרין פב, א). וצע"ג, דאם היה מותר לפנחס להרוג את זמרי, למה פנחס נקרא רודף. והמשנה למלך (פרק א מהלכות שמירת הנפש הלכה טו) דן האם גואל הדם נקרא רודף, ואם הרגו הרוצח פטור. והחזון איש חלק על המשנה למלך, דהתם זה רשות או מצוה ולכן אינו נקרא רודף, אבל פינחס שהרג את זמרי היה זה רק מדין 'קנאים פוגעין בו' ולא על פי דין, ולכן נקרא רודף.

מי שמיע לך בלעם בר כמה הוה וכו', בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין וארבע כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה (סנהדרין קד, א). בלעם היה בן שלושים ושלוש או שלושים וארבע שנה, והגמ' אומרת שקטליה פינחס ליסטאה, ורש"י (ד"ה כד קטיל יתיה) כתב, שפינחס לא הרגו אלא כל המלחמה נקראת על שמו של פינחס. וחכם אחד אמר, שבלעם מרמז לישו שהיה בן שלושים ושלוש שנים או שלושים וארבע שנים כשנהרג, והרגו פונטיוס פילאטוס [הנציב הרומאי שבא"י], וניחא מה שקראו ליסטאה שאין הכוונה לפינחס אלא הכוונה לפונטיוס'. [הערות המערכת: ראה מש"כ ב'עלים' פרשיות מטות-מסעי ודברים שתשפ"ג בביאור גמרא זו].

לאלה תחלק הארץ בנחלה (כו, נג).

שבע שכישו מנולן (ערכין יג, א). הקשה הברכי יוסף למה היה צורך לכבוש את הארץ במשך שבע שנים. ותירץ שבני ישראל היו ארבעים שנה במדבר וכל אחד חי שישים שנה, ולא מתו האנשים שהיו פחות מכן עשרים שנה בשעת יציאת מצרים. וכתוב במדרש שכל אלו שהיו בעצה של המרגלים מתו במדבר, וא"כ נמצא שאלו שהיו בני י"ג שנה במדבר, ימותו בני פחות משישים שנה, ולכן היו צריכים להמתין שבע שנים שכבשו, כדי שיהיו בני שישים, שימותו לפני חלוקת הארץ. וכן כתב הפורת יוסף.

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו וערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

ערב שבת		ליל שבת		יום השבת		מוצאי שבת	
1:39	הדלקת נרות	7:58	סו"ז קר"ש מג"א (לפי האופקלפי ע"ב שוה)	8:38/8:51	שקיעת החמה	8:15	
4:39	שקיעת החמה (צריך להחמיר ב' דקות)	8:16	סו"ז קר"ש (גר"א וגר"ז)	9:27	ג' כוכבים קטנים רצופים (8.5 מעלות)	9:02	
5:15	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	7:03-8:03	סו"ז תפילה מג"א (לפי האופק) \ וגר"א	10:06/10:39	ע"ב דקות	9:28	
6:45/7:10	זמן קר"ש של ערבית (לערבית ולפני הסעודה)	8:58	חצות (סעודת שבת להב"ח)	1:03	צאה כ"ח ר"ת לחשבון 16 מעלות	9:53	

קול עלה

הפרשת חלה במאפיות

מאד התענגתי בראותי דברי ידידי מנעורי הרב אפרים משה סתהון הי"ו בענין הפרשת חלה (גליון פרשת חקת), ודפח"ת. אולם ברצוני להעיר על דבריו כדהלן:

א בענין סתירת דברי הגר"ק זצ"ל בספרו דרך אמונה, הדעת נוטה שיש כאן משנה ראשונה ומשנה אחרונה, דהיינו דבהלכות תרומות כתב שלא לברך בשעת אמירה ונימק דבריו בשעה"צ עיין חזו"א, וכוונתו בזה לדמות הפרשת חלה לפני הלישה למש"כ החזו"א שם בענין פדיון הבן קודם ל' שאין לברך כיון שלא נתחייב עדיין במצוה, ועל כן סיים דבריו 'וצע"ק', לומר שאין ברור לו אם דומה לגמרי. ושוב כתב בהלכות ביכורים שיש לברך בשעת אמירה, וע"ז כתב שם בשעה"צ לדחות "אך אפשר דכאן שעדיין אין יכול לעשות עכשיו גרע עיין חזו"א" [וכוונתו בזה כמו שכבר כתב בזה הוא עצמו בהלכות תרומות], אולם למסקנא הסיק טעם חדש בזה וז"ל, ואפשר דכיון שיכול לעשות מיד עיסה יכול גם לברך ולא דמי לפדיון הבן שאין יכול לעשות עתה כלל, וצ"ע, עכ"ל.

ב בענין הערת הרי"ח שפיעלמאן שליט"א מדברי הט"ז בב' עיסות שמקפיד על תערובתם דא"א להפריש מאחת על חברתה בלא נגיעה ונשיכה, וא"כ במאפיות שאופים הרבה מינים יצטרכו להפריש מכל מין ומין. לענ"ד לא קשיא מידי, דכיון שהשיעור של החלה שמפרישים מן המצה הוא כחמישית הגרם, אין שום הקפדה מצד בעלי המאפיה שלא יתערב פירור קטן זה של המצה בתוך עיסת הלישה של שאר דברי המאכלים שאופים שם. (0.2 גרם הוא בערך 1/60 ממצה).

ג בדבר מש"כ הרב סתהון הי"ו שה-OU מורים שלכתחילה יש לקרב את המצות ליד מכונת הלישה בשעת ההפרשה הראשונה, וע"ז העיר מה מרויחים בזה, הלא למחר כבר לא יהא מן המוקף. כמדומני שקריאה מדוקדקת של ההוראות של ה-OU יוכיח שאדרבה, בשעת האמירה של ההפרשה ע"י המשגיח אין קופסת המצות נוגעת במכונת הלישה, אלא הקופסה היא בידי של המשגיח, אולם אח"כ הוא מניח את קופסת המצות על יד המכונה באופן שהיא נוגעת במכונה [וחשיב עיי"ז מוקף כיון שקופסת המצות פתוחה (וכנראה גם מכונת הלישה פתוחה)]

ובענין מה שהביא אבי מורי בשם התורת חיים, שהסיבה שאין עין הרע שולטת בדגים אינה מחמת שהם מכוסים מהעין, אציין לדברי רש"י (שבת קא, א ד"ה בקיעת) שבקיעת דגים לא שמה בקיעה "לפי שאינן נראין", ומשמע שלא כהבנת התורת חיים.

בכבוד רב, *אוריאל אבנר*

מצות קבלת תנחומין

אודות מה שמובא בגליון פר' בלק מכתב תנחומין מהגר"ח מברסק זצ"ל ועולה מדבריו שיש מצוה על האבל לקבל תנחומין. נראה קצת ראי' לזה מגמ' סוף מכות "בלשון הזה אמר לו, עקיבא נחמתני, עקיבא נחמתני", כלומר אני מקבל התנחומין שלך. ואף ששם לא היה ניחום אבלים ממש אלא ניחום על החורבן, אבל כנראה שזהו הלשון שהיו מקבלי תנחומין משתמשין בו. [ואולי זו כוונת הגמ' "בלשון הזה אמר לו", שהוא לשון מושאל מניחום אבלים].

ונתעוררתי לדון בהאי עניינא, שהנה מבואר ברמב"ם (הל' אבל ריש פרק יד) שאף שיש מצווה כללית של "ואהבת לרעך כמוך" הכוללת ענייני בין אדם לחברו, מ"מ יש מצוות מיוחדת מדברי סופרים, לבקר חולים ולקבור מתים ולנחם אבלים, וזהו מצד מצות הליכה אחרי מידותיו של השי"ת, כמבואר בסוטה (יד, א).

ויש להסתפק האם מצות תנחומין היא רק גבי אבלים, או דילמא גם בשאר צרות. ואת"ל שנכלל במצות תנחומין גם שאר צרות לנחם אותו ולחזקו [כפי שמצינו באמת לשון דומה, שבאבלות אומרים 'המקום' ינחם וכו', וגבי מי שנאבד לו דבר אומרים 'המקום' ימלא חסרונו], עדיין יש לדון האם גם בזה יש על השומע מצוה לקבל החיזוק והעידוד, או רשאי לשרות באבלו וצערו.

ויתכן לומר שחידושו של הגר"ח הוא רק בניחום אבלים ולא בשאר דברים, משום שמקור למצוות ניחום אבלים לומדים מזה שקב"ה ניחם יצחק, וכתב "ויהי אחר מות אברהם ויברך אלקים את יצחק" (בראשית כה, יא), וברש"י שם נחמו בניחום אבלים, וכיון שהגדרת מצווה זו היא באופן ברכה, פשוט שברכה לא שייך א"כ השומע מקבל הברכה ויש מקום שתחול הברכה, וזהו מקור לדברי הגר"ח. אבל בניחום על שאר דברים, גם אם מסרב לקבל הא קא עביד מצוותו.

ברכה שנזכה לנחמת ציון וירושלים, *אוריאל אבנר*

כמבואר ענין זה בשו"ע (סי' שכה סעיף ב) בביאור הגר"א וע"ש בחלקת בנימין (סי' ק לז), ושם תשאר קופסת המצות עד שתיעשה כולה חלה, ויניח אחר במקומה, דעיקר דין של מן המוקף תלוי בשעת ה'חלות' דהיינו בשעת לישת המכונה ולא בשעת אמירת המשגיח, ופשוט.

ד בענין סמכות המשגיח להפריש כשאינו בעלים של הקמח, שהורה הגר"ש אלישיב שבעל המאפיה יתן סמכות למשגיח הממונה על הפרשת חלה לשנות את סדרי האפיה במפעלו ולקובעם כרצונו. יש להבהיר דאפילו אחר עצת הגר"ש אלישיב כל זה לא מהני אלא על הקמח שהוא כבר בבעלות המאפיה, אבל על הקמח שעדיין לא קנו, לא מהני הפרשה זו, כיון שהקמח עוד לא בא לעולם, ופשוט. וכנראה שמתעם זה מקפיד ה-OU שהמשגיח יחזור ויאמר נוסח זה כל בוקר במשרד ה-OU.

ואסיים בברכה, *אוריאל אבנר*

בלעם ומשה

בענין מה שליקט הרה"ג ר' צבי פינקלשטיין ב"עלים" פרשת בלק כעמיר גורנה מקורות בדברי חז"ל ורבותינו גדולי הדורות, ש"כל אישיותו וכל ימות חייו של בלעם היו בניגוד למשה רבן של ישראל", יש להוסיף ולציין לדברי האר"י ז"ל שהובאו ע"י השל"ה (תורה שבכתב פרשת בלק בהגה"ה) וז"ל, מצאתי בקונטרסי האר"י (לקוטי תורה, בלק) כי משה רבינו ע"ה והמבדיל בלעם, שניהם מגלגול 'הבל': ה'נה ב'רך ל'קחתי ר"ת ה'בל, בלעם מן הרע שבו, ומשה מהטוב שבו, עכ"ל. והוא ממש ע"ד מאמרו הנ"ל.

ומענין לענין אציין לדברי השל"ה שם בשם הזוהר שמה שאמרו חז"ל באומות העולם קם "לא היה הדבר בעצם, שחס ושלום יגיע למדרגת משה רבינו ע"ה, רק היה מדבר לישנא דמשתמע לתרי אפי, והשומעים הבינו את דבריו שהוא גדול מאוד בההשגה וידיעה. ולפי זה מה שאמרו אבל באומות קם, רצה לומר לפי הבנת השומעים את דברי בלעם, עכ"ל השל"ה בביאור דברי הזוהר. והוא ע"ד מה שהביא אבי מורי במאמרו ב"עלים" הנ"ל בשם האבן עזרא, שכל מעשי בלעם היו רק סמיות עיניים, ולא היה לו שום כוח בעצם. אבל השל"ה פירש שם באופן אחר מה היה כוחו של בלעם.

עלה דף

שודא דדיינא

ע"פ כתיבי רבי ראובן על פרק חזקת הבתים מאת הגאון רבי רפאל ראובן גראזאוסקי זצ"ל נערך ע"י הרב ישראל ברוך גרינשפאן שליט"א

דף לה, א. תוד"ה שודא - נראה לר"ת למי שירצה הדיין ליתן וכו', וא"ת א"כ יתן למי שיתן לו שכר, וי"ל דכל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא. יש לעיין בקושיית התוס', דהא אסור לדיין ליקח שכר, כדתנן במתני' (בכורות כט, א) הנוטל שכר לדון דיניו בטילין, ודרשינן לה מ"מה אני בחנם אף אתה בחנם" עיי"ש. וי"ל דהכא לא שייך איסור זה, כיון שאינו נוטל השכר מחמת טרחתו שטורח לדון שזהו מצוה, אלא בשביל שיטה הדין לצדו, שכשיפסוק הדין יפסוק לזכותו ולא לזכות חברו, וזה אינו מצוה שיצטרך לעשותו בחנם. עוד יש להסתפק בכלל, אם יש מצות הדיינים ככה"ג שהדין הוא שודא דדייני,

הגר"ר גראזאוסקי עם חתנו הגר"ב ליבוביץ זצ"ל

חידושי בעל הפתחי עולם בעלים פרשת פקודי תשפ"ד כתבתי שהמשנה ברורה בחלקים האחרונים (חלק ה ובעיקר בחלק ו) העתיק לרוב מספר פתחי עולם, הוא ספר סיכום הלכות על או"ח [בתבנית המשנה ברורה] שנדפס בשנת תרס"א, ונתחבר ע"י הרב דוב בער קאראסיק זצ"ל רב ואב"ד בעיר הולסק ובסוף ימיו בעיר קראלאוויץ ותלמיד הצמח צדק. הבאתי כמה דוגמאות שהמשנה ברורה התייחס להפתחי עולם רק בתורת 'מלקט' והעתיק ממנו [פעמים בהזכרת שמו ופעמים בעילום שם] מה שהביא מגדולי האחרונים אבל לא הביא חידושים של הפתחי עולם עצמו. אבל כנראה מחמת רוב שימושו בספר זה מצא גם דברים שחידש הפתחי עולם, ובכמה מקומות הביא הדברים רק בשם הפתחי עולם, אף שהפתחי עולם עצמו הביא זאת בשם אחרים.

נביא כמה דוגמאות מהלכות תשעה באב: (א) בשו"ע סוף סימן תקנ"א (סעיף יח) כתב וז"ל, צריך לזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב, שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות, עכ"ל. כפשוטו הוא קפידא על ימי בין המצרים דווקא, שבהם יש סכנה. אבל בביאור הלכה (ד"ה צריך) הביא מפתחי עולם ככתבו וכלשונו שיותר יש לזהר מר"ח תמוז, כמובא לעיל.

ב) בשער הציון סימן תקנ"ג (ס"ק ז) אודות מי שסיים לאכול סעודה מפסקת שיש אומרים שקיבל עליו בזה התענית, וכתב המשנה ברורה שנכון להתנות בפירוש שאינו מקבל עליו התענית עד בין השמשות, והוסיף בשער הציון "ואם חל ט' באב בשבת או באחד בשבת אין צריך להתנות, כיון דאסור להראות עינוי בשבת מסתמא לא נתכוון להפסיק לשם תענית [פתחי עולם (סוף ס"ק א)]."

ג) בסימן תקנ"ד בבאור הלכה (סעיף ו ד"ה דבמקום חולי) אודות חולה בתשעה באב, הביא קטע שלם מלשון הפתחי עולם (ס"ק י) "דבמקום שאין המחלה של חלער"א (כולירה - cholera) חזקה ח"ו יאכל פחות מכותבת בכדי אכילת פרס וכן בשתייה כמ"ש השיעור"י בשו"ע סימן תר"ח, ומי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם ח"ו יש ליועצו ולהזהירו שלא ילך מפתח ביתו כל היום ולהכריחו כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפע"ר (רטייה - compress) ומעט עשב מיאט"ע (צ"ל מייננטע - mint). הפתחי עולם הביא זאת מספר דברי נחמיה "בשם אדמו"ר", הוא בעל הצמח צדק מליובאוויטש. וכידוע דברי הביאור הלכה הללו נתפרסמו הרבה בתקופת הקורונה.

ד) במשנה ברורה סימן תקנ"ה (ס"ק ב) כתב שלובש הטלית קטן בת"ב בלא ברכה, אבל מ"מ אם פשטו בלילה י"א שצריך לברך עליו בבקר. ומקורו הוא בפתחי עולם (ס"ק ב) כמו שציין בשער הציון שם. והפתחי עולם הביא זה מסידור עמודי שמים.

סימכות על הפתחי עולם בכמה מקומות הביא המשנה ברורה מספר פתחי עולם **עולם כאשר לא** שהעתיק מספרי הפוסקים שלא היו תח"י המשנה ברורה [כמו **היה לו ספרי השו"ת** השואל ומשיב והישועות יעקב], ובחוסר ברירה סמך על המלקט, כפי מה שמצוין שם.

א) בסימן תקמ"ח (ס"ק יט) בדין אונן ביו"ט שני דקיי"ל שאם רוצה לקבור מתו חלה עליו אנינות, וכתב המג"א דדוקא ביום אמרינן דכחול שויהו רבנן לענין קבורה וחלה האנינות, אבל לא בלילה שלפניו כיון שאין דרך לקבור בלילה. וכתב המ"ב דלפ"ז היכא דמת לו מת בשמיני עצרת מותר לקדש בליל שמחת תורה ולברך המוציא ובהמ"ז. ושם בשער הציון (ס"ק יג) הביא "הנהגה בפתחי עולם **העתיק בשם שואל ומשיב** דהסכים עם השי"ך דהלילה דינו כיום לזה וכו', ומכל מקום כמה אחרונים העתיקו להלכה כהמגן אברהם".

ב) במשנה ברורה סימן תקס"א (ס"ק ד) הביא חידוש גדול בשם "יש שכתבו", שמסתברא שיום שרואה אדם תחלה ירושלים בחורבנה שיאסור אותו היום כולו בבשר ויין. ובשער הציון שם המקור בפתחי עולם בשם הכפתור ופרה.

ג) בשער הציון סימן תרכ"ב (ס"ק ז), אם נזדמן שהולכים למקום אחר לקרות בתורה וחוזרים לבית הכנסת להתפלל, יש לומר קדיש אחר אמירת המפטיר [פתחי עולם בשם ר' עקיבא איגר].

ד) במשנה ברורה סימן תרל"ז (ס"ק א), כשנפלה הסוכה ביום טוב מחמת הרוח

אסור להקימה, ואפילו אם רק מקצת מן הסכך נפל אין להוסיף ביו"ט. ועל ידי גוי אפילו נפל הסכך כולו ג"כ יש להתיר. ובשער הציון שם (ס"ק ג) "כן משמע ממה שהביא בפתחי עולם בשם תשובת שואל ומשיב". ובס"ק ד' לענין גוי "שם [-בפת"ע] בשם תשובת באר יצחק". כאן מצינו, שהחפץ חיים פסק הלכה ע"פ מה שמשמע מהפתחי עולם.

ה) במשנה ברורה בהלכות חנוכה סימן תרע"ג (ס"ק ב), שהמהדרין מן המהדרין הנהוגין להדליק ביום ראשון א' ומכאן ואילך מוסיף והולך, צריך שיהיה הנוסף דומה לנר העיקר. ומציין על זה בשער הציון פתחי עולם (ס"ק א) **בשם** הישועות יעקב.

ו) עוד במשנה ברורה שם סימן תרע"ו (ס"ק ב) במי ששכח שהחיינו בשעת הדלקה ולא נזכר עד אחר ההדלקה, אינו מברך בלילה זה עוד. ובשער הציון הביא מפתחי עולם **בשם** הישועות יעקב דמוטב לברך בלילה הבא בשעת ההדלקה. והוא בפתחי עולם שם (ס"ק ב), ומציין לדברי הישועות יעקב בסימן תרנ"א (ס"ק ו).

ז) במשנה ברורה סימן תרפ"ד (ס"ק ו) שהמפטיר בשבת חנוכה או ר"ח חנוכה קורא רק נשיא אחד של היום הוא לבד ולא בב' נשיאים כמו בימות החול. ומציין שם לפתחי עולם **בשם** תשובת צמח צדק.

ח) בשער הציון הלכות פורים סימן תר"צ (ס"ק מא) הביא מספר פתחי עולם **בשם** ישועות יעקב, בענין מה דקיי"ל שצריך כוונה לצאת ידי חובה בקריאת המגילה, דזהו "דוקא בקריאה דיממא שהוא מדברי קבלה וכדברי תורה דמיא, אבל בקריאה דלילה שהוא מדרבנן הכוונה אינה לעכובא, ולפי מה שהכרענו בסימן ס' במשנה ברורה סעיף קטן י, עיין שם, אין לחלק בזה".

ט) בשער הציון בהלכות כתיבת המגילה סימן תרצ"א (ס"ק טז) על דברי השו"ע שבעשרת בני המן יש לכתוב "איש" בראש העמוד, וז"ל, נראה לי דאם עשה כדעת הגר"א שהתחיל איש באמצע

העמוד, אף שהוא שלא כמנהג העולם בזה, אין להקפיד בזה בדיעבד ומותר לקרות ולברך עליה, אחרי שדעת הגר"א לעשות כן לכתחלה, ובפתחי עולם כתב שכן הוא גם כן דעת החתם סופר חאו"ח סימן קפ"ט וק"ץ, עכ"ל.

לקוטי בתר לקוטי - פתחי המעיין בספר פתחי עולם יראה שהרבה דברים בספרו **עולם מפתחי תשובה** מלוקטים מספרי ליקוט הקודמים לו. אחד מן הספרים שהביא לרוב הוא ספר פתחי תשובה על אורח חיים מאת הרב ישראל איסר איסרלין, שהוציא ספרו רק ט"ו שנה לפני הספר פתחי עולם (וילנא תרנ"ה). המחבר הזה חיבר ספרים נוספים - 'תוספת ירושלים' ליקוט חידושי דינים מהתוספתא והירושלמי על ד' חלקי השו"ע [הובא גם במשנה ברורה בכמה מקומות], 'שם ישראל' על סדר זרעים, 'אשי ישראל' על מסכת שבת, ו'מור ואהלות' בהלכות טומאת אהל.

הפתחי תשובה על אורח חיים הלך בעקבות השערי תשובה והפתחי תשובה על יורה דעה שהיו קודמים לו. קרוב לתקופתו יצאו כמה ספרים חדשים מגדולי הדור: חיי אדם, חתם סופר וכתב סופר, בנין עולם, שואל ומשיב, בנין ציון, משכנות יעקב, ועוד. המשנה ברורה הביא גם כמה דברים מהפתחי תשובה ומכנהו 'פתחי תשובה החדש' או 'פתחי תשובה על אורח חיים' [לעומת הפ"ת על יו"ד] שיצא לאור קרוב לזמן הדפסת המשנה ברורה. בעז"ה אכתוב מאמר נוסף על 'ספר פתחי תשובה במשנת החפץ חיים'.

'מילי דחסידותא' נסיים במה דמרגלא בפומיה דאינשי, וכן כתב בנו הגר"ר לייב זצ"ל בספר 'דוגמא מדרכי אבי', שע"פ רוב לא הביא המשנה ברורה מילי דחסידותא כשאין מקור בפוסקים [חוץ מדברי קבלה המובאים במג"א וא"ר כמובן] וטעמו שלא רצה לערב מה שהוא מעיקר הדין ודברים שהם מילי דחסידותא.

יוצא מן הכלל הוא בחלק הששי ששם מצינו כמה דברי חסידות שהביא, וכנראה מחמת הספר פתחי עולם. הפתחי עולם הביא בהרבה מקומות מספרי עבודה, כגון יערות דבש יסוד ושורש העבודה, ועוד. שני מקומות בולטים במשנה ברורה: (א) בסימן תר"ג (ס"ק ב) 'ועיין ביערות הדבש ח"א דרוש א' כי ז' ימים שבין ר"ה ליום הכפורים הם נגד ז' ימי שבוע ובכל יום יעשה תשובה על אותו יום. דרך משל ביום ראשון יעשה תשובה על מה שחטא כל ימיו ביום ראשון וכן ביום ב' וכן כל ז' ימים". דבר זה הובא בספר פתחי עולם שם. ב) בסימן תרס"א (ס"ק ב) 'חסידים ואנשי מעשה עושים לזכר שמחת בית השואבה להיות נעורים בלילות של חוה"מ סוכות ולהרבות בזמירות ושבחים ומרבים נרות בסוכה בלילות אלו וכו'. יסוד ושורש העבודה". אף שלא הביא מיסוד ושורש העבודה בחלקים הקודמים.

הגר"ר אריה לייב פופקא זצ"ל בנו של החפץ חיים

Q. I thought to open a gemach of pre-checked korbanos, and to be makdish the korbanos for whoever will end up using them. Does this work? Or do I need to be makdish each animal for a specific 'owner'?

A. Some Acharonim learn that you cannot be *mafrish* a *shelamim* and have in mind that whoever you will sell it to will be the *baalim* ('owners'), because the 'owner' has to be designated at the time that it is designated as a *korban*. Other Acharonim disagree and hold that you can indeed do so: According to some, because you don't need the 'owner' to be designated at the time of *hakedashah*; according to others because the 'ownership' can be designated retroactively, if that is how you structured the *hakedashah* (See *Chazon Ish* OC 124, *Mikdash David* 18, *Chazon Yechezkel Temura* 1:1).

Q. Hymie and Zelda Himmelstein were full of gratitude to Hashem, seeing how all the tzaros ended up, in fact, being the greatest yeshu'os. The 21 days of the Three Weeks are now אָז"ז, leading up to the great yom tov of Tishah B'Av (Zechariah 9:19). They decided to bring a korban todah together as partners in the ownership of the korban. Does Hymie do semichah on the korban?

A. We do find at least one source that Hymie should perform *semichah* (*Meiri Chagigah* 16b). Some Acharonim are uncertain, because the part which belongs to Zelda does not require *semichah*, and we don't find the mitzvah of *semichah* on half a *korban* (*Mishnas Rav Aharon Temurah* 4:3)

Q. The scene is unbelievable! Yidden from all over the globe are returning to Eretz Yisrael! (Yeshayah 11:12) Every mountain in the way of kibbutz galuyos has been flattened, and every valley elevated. (Ibid 40:4) Everyone, oh everyone, is running to the Beis Hamikdash to be makriv korbanos; it is jam-packed.

I have two questions: 1) Can I bring a *shechitah* knife from home, or does the knife need to be a *kli shareis*? 2) Can I use the same knife to *shecht* an *olah*, a *shelamim*, and a *chattas*, or does every type of *korban* need its own knife?

A. 1) According to most Rishonim, the knife has to be a *kli shareis*, though others hold that it does not (see *Tosfos Zevachim* 47a). A third opinion holds that *l'chatchilah* you need a *kli shareis*, but *b'di'eved* the *shechitah* is kosher even if it was performed with something which is not a *kli* at all (*Rambam Meilah* 4:7). *Korban pesach* and *korban todah* may be exceptions, in that

even according to this last opinion they may require a *kli shareis* for *shechitah*, even *b'di'eved* (*Beis Yitzchok YD* 1:6:13, *Shevet Halevi* 1:204).

2) The problem with using the same knife for different *korbanos* is that the knife has absorptions of the *korban*. If you *shechted* an *olah*, there are *bli'os* (absorbed taste) of *olah*, which are forbidden to eat, going into your *shelamim*. Therefore, it would seem that you are not allowed to use the same knife for different kinds of *korbanos*. If you did, you would have to either peel a thin layer off where the knife touched, or rinse it with water and rub it very well. That said, some Acharonim point out that we don't find any source indicating that they were *makpid* to have separate knives for the various *korbanos* (*Zera Avraham* 6:3).

Q. Baruch Hashem the Sanhedrin is back! They are paskening on every machlokes and question which has arisen since they were last in session in Teveryah many years ago.

They *paskened* that cooking after baking (בישול אַחַר אֲפִיָה) is a *melachah d'Oraysa*. I had no idea how many times I put Pesach lokshen, which has a *din* of *afiyah*, into soup on Shabbos. To be on the safe side I was *mafrish* 100 *chatta'os* and an additional 1,000 *ma'ah* to buy more if needed. Then the video replay of my life was turned on, and in front of the entire world, all my actions were exposed (*Targum Koheles* 12:13). Now I know that it was only 93 times that I put lokshen

into a *kli rishon*. What do I do with the rest of the animals and the money?

A. If you set aside animals, they are left out to pasture until they get a *mum*, and then you sell them, redeeming the *kedushah* with money. Then you use the money to buy *olos* of *nedavah*. If you set aside money in advance, the leftover money is used for *nedavah*.

Some Acharonim understand that this applies only if you earmarked the money all at once, or were *makdish* the animals all at once. However, if you did so individually, then all of those you separated beyond what you needed would be considered mistakes, and not *kadosh* at all.

In our case, even if you set aside the animals and money simultaneously, since you first used the animals and then the money and none of the money was needed, it would seem that all the money is considered a mistake and is *chullin*.

However, some Acharonim disagree, and according to this opinion, even if you were *mafrish* the animals one after another, they are *kadosh* and they would need to be left out to pasture (See *Mirkeves Hamishna Shekalim* 3:12)

Rabbi Chezky Green

הרב נתן מרדכי סיגעל

הרב נתן חיים ווייסמאן

הג"ר ראובן גראוואוסקי זצ"ל / הרב ישראל ברוך גרינשפאן

הרב יצחק געריבער

הג"ר צבי אהרן כרמל זצ"ל

הרב דיניאל ברוך הכסטר

הרב יהושע קאליש